

Kempsupaber – inimese musta saatusega aastarull

Jaan Pehk „100% Jaan Pehk“, 2011. Kirjastus: Ji

„huvitav mis täna lehes kirjutatakse/ kindlasti midagi halba/ kõik on niigi halvasti/ halvasti on see et naabril läheb paremini/ halvasti on see et teisel naabril läheb veel/ paremini/ halvasti on see et kolmandal naabril läheb nii/ hästi/ et teda näidati koguni televiisoris/ istus mõrva eest kohtupingis/ aga ikkagi televiisorist näidati,“ räägib muusiku ja laulukirjutajana eestlaste hinged vallutanud Jaan Pehk luulekogus „100% Jaan Pehk“. Ta on oma tekstides väga ühiskonnakriitiline ning saab inspiratsiooni igapäevaelust. Nimetades vetsupaberirulli aastaringiks, annab autor ilmekalt edasi ühe tavalise eestlase aastat ning saatust aastaringi lehekestel.

Luulekogu rõhutab lugejale, et kui iga päev on täis ebaõiglust, siis alati võib sellega leppida ning loota, et järgmine päev on parem. Kuigi tundub, et kõik luuletused on kurvad ja masendavad, siis tegelikult ei ole autoril viltuvedamistest sooja ega külma *„paukuvalt pakase ilmaga/ tegin tutvust ma külmikufirmaga /.../ palava lõõskava ilmaga/ tegin tutvust ma radikafirmaga /.../ tuulise tormise ilmaga/ tegin tutvust ma puhurifirmaga.“* Luuletustes on rõõmutekitavad olukorrad, kus autor suudab näidata oma üleolekut kõigest. Kui terve päev on möödunud õnnetult, siis tuleb pidada õhtul puuhalgude üle inkvisitsioonikohut. Kuigi kurbusttekitavalt tunnistatakse kõik halud süüdi, tuleb õnnelik olla selle üle, et kohtunikul on vähemalt pärast soe.

Imetlusväärne on ka lihtsus, mis peegeldub igas luuletuses. Vältimaks pikka arutlemist asjaolu üle, et ta pole veel päeva jooksul kellelegi halba teinud, ütleb ta lootustandvalt *„kell on alles vähe.“* Arvamust saab alati avaldada ka mõne üksiku reaga ja kõike südameilt ära rääkides. Tundub, et Jaan Pehk ei kardata olla aus, vaid kardab pigem valetada iseendale *„viskan oma cv wc-sse/ sest mind homme uuest kohast/ nagu juba kuuest kohast/ saadetakse peesse.“*

Tegelikult ei teki kogu luulekogu lugedes täielikult head muljet, kuna valdavalt rasket elu trotsivad lood ja juhtumised muutuvad liiga tuttavaks. Eestlasena luuletusi lugedes tekivad enda kui ka teiste kogemuste põhjal paralleelid reaalsusega ning mingil hetkel hakkavad need muutuma etteaimatavaks. Näiteks on eeldatav, et teose alguspoolel mainitud naabri närvihaige koer tuleb teemaks hiljemgi ning nii see on. Viimaks väsitab ära ka eestlaslik hala *„tavaliselt ärkan öösel/ pool viis ja hakkam mõtlema/ halbadele asjadele/ kell viis olen juba täiesti närvis/ umbes kuue paiku värisen vihast/ ja jään/ magama.“* Kuigi kõik, mis Jaan Pehk on

kirjutanud, räägib vähemal või rohkemal määral reaalsusest, ei saa öelda, et kogu elu ongi vaid negatiivne. Ka kempsupaberirullis on aastaringi lehekesi, millel on teistest parem saatus, kuid see pool jääb luulekogus vajaka. Minu arvates on Jaan Pehki luulekogu ainsaks negatiivseks pooleks tüdimus, mis saabub viimastel lehekülgedel, sest sarnane mõte on juba varem käes.

Jaan Pehk armastab kordusi: „*kuidas käitud?/ veenev hää! sinu peas/ kordab/ just see/ tänaval vastu tulev/ väike poiss/ tapab/ kunagi/ su lapse/ kuidas käitud? /.../ suu ees/ pehme svammiga/ võsapetsi/ mikker/ taamal/ irvitav/ kaameramees/ kuidas käitud?*“ Ilmselt tahab ta näha, mis saab hetkel, kui mõistus on keeratud üle võlli mitu korda järjest. Kui selge mõistus ei luba enam midagi korrata, siis Pehkile jääb sellest ikka väheks ning ta soovib luuletused lihtsalt pähe õppida.

Kui mõelda kõikide luuletuste peale, tundub esmapilgul, et tegu on väga üksluisse luulekoguga. Ometi haaravad luuletused lugeja kaasa, panevad mõtlema ja olukordadega samastuma, tekitavad viha ja pahameelt. Jaan Pehk on oma luuletustega ärritav ja provotseeriv, mistõttu on tegu väga hea vaimusünnitise.

Luulekogu on kujundanud Matthias Sildnik. Ilmselgelt on kujundus taotluslikult lihtsakoeline, sest hallist igapäevaelust kirjutatud luuletusi ilmestab kõige paremini hall ja tühi taust. Primitiivsus luulekogu välimuse juures väljendub lihtsas illustreerimises, sest taaskasutatud paberist valmistatud hallika tooniga lehtedel on mustvalgelt kirjas vaid luuleread. Kujutavast poolest on esindatud vaid neli pealtnäha luulekogu erinevate osadega mittehaakuvat pilti.

Jaan Pehk on muhe ja rahulik, kuid tema pehme kesta all on peidus ühiskonda kritiseeriv raudne mees. Tema luuletused ei ole kujundirikkad, kuid selles peitubki värsside ilu ning tekib hõlpsasti side lugejaga. Ainsad inimesed, kellele ma seda luulekogu ei soovitaks, on need, kes on oma elus suutnud kõik oma soovid täita, elades unistuste elu ja tundmata kunagi ühtegi muret. Kõikidele teistele julgen teha antud luulekogu soovituslikult sundlikuks, sest vahel on hea vaadata sellisesse peeglistesse, kus on keegi teine, kuid ta elab läbi samu asju, mida Sinagi: „*aastarullis/ kõik keerleb ikka/ ümber papi.*“

Sander Puntso

Rapla Ühisgümnaasium 12.r klass

Juhendaja Maarika Lips